

УДК 343.9:343.35

Тетяна Анатоліївна ШЕВЧУК,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ КОРУПЦІЇ

Корупція... для нашої країни це не просто слово, це біда українського сьогодення, проблема, яка загрожує сталому розвитку всіх сфер життєдіяльності суспільства і, головне, національній безпеці країни.

Питання, пов'язані з протидією корупції, не позбавлені ані практичного, ані наукового інтересу. Серед вітчизняних вчених їх ґрунтовно досліджували О. М. Бандурка, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, О. Ю. Бусол, І. М. Даньшин, О. О. Дудоров, А. П. Закалюк, О. М. Литвинов, В. С. Лукомський, В. О. Навроцький, Є. В. Невмержицький, М. І. Мельник, О. В. Терещук, М. І. Хавронюк, О. В. Шевченко та ін. Однак, не дивлячись на підвищену увагу з боку науковців та практиків, розробку нового національного антикорупційного законодавства, проблем, пов'язаних із корупцією, нажаль, не стає менше, що зумовлює активізацію зусиль представників всіх гілок влади, політиків, науковців, громадськості щодо запобігання цьому проправному явищу.

Діяльність із протидії злочинності, корупційній, в тому числі, неможлива без урахування особи жертви злочинного посягання, яка є однією із центральних категорій для наук, пов'язаних із розробкою питань злочинності, і перш за все, для кримінологічної віктимології, яка досліджує її як окрему цілісну структуру, що складається із взаємопов'язаних внутрішніх елементів. Що стосується корупційних злочинів, то віктимологічний напрям профілактичної діяльності має виключне значення для організації успішної протидії їм.

Адже жертви корупційних злочинів є дещо специфічними тому, що ними можуть бути, з одного боку, конкретні люди – жертви злочинів як основний об'єкт пізнання (з притаманними їм якостями, соціальними зв'язками, рисами характеру, моральними установками та ін.), з іншого – юридичні особи, які стали жертвами корупційної злочинної діяльності (з урахуванням організаційної форми, структури, штатного складу та ін.), або ж сама держава (в особі органів державної влади або самоврядування).

У зв'язку з чим у науковій літературі все більшого поширення набувають наукові течії щодо обґрунтування нових напрямків

віктимології. Зокрема «віктимологія корупції», яка спрямована на вивчення жертв корупційних злочинів, розроблення заходів віктимологічного попередження корупційної злочинності та надання своєчасної віктимологічної допомоги жертвам [1, с. 53]. Віктимологічне моделювання корупції, як новий напрям віктимології, що спрямований на створення моделей віктимності жертв корупційних злочинів з метою вироблення заходів з надання своєчасної віктимологічної допомоги жертвам корупції та ін. [2, с. 47]. Такого роду наукові «ініціативи», на нашу думку, є актуальними і вчасними, адже практика показує, що правоохоронні органи не в повній мірі використовують весь арсенал заходів віктимологічної профілактики корупції. Під час її здійснення необхідним є врахування всього спектру властивостей жертви злочину, її місця у механізмі індивідуальної злочинної поведінки та ролі у вчиненні конкретного злочину.

Віктимологічна профілактика корупційної злочинності повинна здійснюватися в організаційно – управлінській, інформаційній, правовій, виховній площинах. До першочергових заходів, які слід реалізовувати за цими напрямками, слід віднести:

- формування у населення стійкого «несприйняття корупції» – цьому сприятимуть запровадження різного роду просвітницьких кампаній, спрямованих на подолання правового нігілізму населення та підвищення його антикорупційної правосвідомості;

- ретельне вивчення жертв корупційних злочинів з метою виявлення всього комплексу їх характеристик, властивостей та особливостей, що сприяли їх віктимізації. Корупційні злочини відносять до так званих злочинів «без жертв», які вчиняються за згодою. Тобто, жертва зацікавлена в кінцевому результаті злочину і нерозголошенні факту його вчинення. На практиці межі між злочинцем і потерпілим розмиваються і буває важко визначити роль кожного у механізмі злочинної поведінки;

- формування суспільної думки щодо невідворотності настання кримінальної відповідальності за вчинення корупційних злочинів. Цьому сприятиме удосконалення антикорупційного законодавства, аналіз, висвітлення конкретних кримінальних проваджень, а також просвітницька діяльність засобів масової інформації щодо широкого висвітлення означених питань, формування антикорупційної поведінки в суспільстві;

- реалізація заходів щодо попередження віктимізації, які повинні носити комплексний системний характер і охоплювати попередження можливої віктимізації та недопущення повторної віктимізації;

– віктимологічна допомога жертвам корупції (вжиття комплексу заходів щодо мінімізації негативних наслідків від корупційних злочинів, відновлення порушених прав та інтересів жертв цього роду злочинних посягань), що передбачає систему заходів, здійснюваних державними і недержавними структурами в плані правової, психологічної допомоги, з урахуванням їх особистісних особливостей, властивостей та конкретних обставин.

Віктимологічна профілактика корупційної злочинності повинна носити комплексний характер, бути різнорівневою, залежно від заходів, що застосовуються, та осіб, на яких вони спрямовуються. Слід пам'ятати, що корупція є соціальним явищем і за її поширеність можна покласти відповідальність не лише на державні органи, а і на низьку правосвідомість громадян, їх правовий нігілізм, толерантність до проявів корупції та ін.

Список бібліографічних посилань

1. Развин Я. М. Віктимология коррупции. *Віктимология преступности*. 2016. № 1 (7). С. 53–56.
2. Джу́жа О. М., Ти́чина Д. М. Віктимологічне моделювання корупції // Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7 груд. 2018 р.) : у 2 ч. / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2018. Ч. 1. С. 47–50.

Одержано 22.09.2019

УДК 343.35

Сабріє Сейтжелієвна ШРАМКО,

кандидат юридичних наук, в. о. вченого секретаря

Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності

імені академіка В. В. Сташиса

Національної академії правових наук України (м. Харків)

НАПРЯМИ СТРАТЕГІЇ ЗМЕНШЕННЯ ПРАКТИЧНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ УЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Упродовж тривалого часу найбільш обговорюваним питанням в українському суспільстві є протидія невід'ємному атрибуту публічної влади – корупції. На розв'язання цієї проблеми під пильним оком та безпосередньої підтримки міжнародної спільноти спрямовані зусилля як вищих органів державної влади так і громадськості. Як відомо, в Україні діє низка державних органів, головним завданнями яких є боротьба з корупцією (НАБУ, НАЗК, САП), та прийняті